

Довідка про Національну академію наук України

(станом на 01.01.2011 р.)

Національна академія наук України заснована 27 листопада 1918 року у м. Києві. Її першим президентом був видатний учений із світовим ім'ям В.І. Вернадський.

Статус. Національна академія наук України згідно з чинним законодавством є вищою державною науковою організацією України, що заснована на державній власності та користується правами самоврядності, які полягають у самостійному визначенні тематики досліджень, своєї структури, вирішенні науково-організаційних, господарських, кадрових питань, здійсненні міжнародних наукових зв'язків. Академія об'єднує дійсних членів, членів-кореспондентів та іноземних членів, усіх науковців її установ, організовує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних та соціогуманітарних наук.

Органи управління. Вищим органом НАН України є Загальні збори її членів. У період між сесіями Загальних зборів керівництво роботою Академії здійснює Президія НАН України, яка обирається Загальними зборами строком на 5 років. До складу Президії НАН України, вибори якої відбулися у квітні 2009 року, входять 34 особи, в тому числі президент, перший віце-президент, три віце-президенти, головний учений секретар, 13 академіків-секретарів відділень, 15 членів Президії. У засіданнях також беруть участь з правом дорадчого голосу 6 виконуючих обов'язки членів Президії та 12 радників Президії НАН України.

Структура. В НАН України функціонують 3 секції (фізико-технічних і математичних наук; хімічних і біологічних наук; суспільних і гуманітарних наук), що об'єднують 14 відділень наук: математики; інформатики; механіки; фізики та астрономії; наук про Землю; фізико-технічних проблем матеріалознавства; фізико-технічних проблем енергетики; ядерної фізики та енергетики; хімії; біохімії, фізіології і молекулярної біології; загальної біології; економіки; історії, філософії та права; літератури, мови та мистецтвознавства. В Академії діють 6 регіональних наукових центрів подвійного з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України підпорядкування: Донецький (м.Донецьк), Західний (м.Львів), Південний (м.Одеса), Північно-східний (м.Харків), Придніпровський (м.Дніпропетровськ), Кримський (м.Сімферополь) та Інноваційний центр по м.Києву.

Основною ланкою структури НАН України є науково-дослідні інститути та прирівняні до них наукові установи. В структурі НАН України діють національні заклади - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Національний історико-археологічний заповідник "Ольвія", Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка, Національний дендрологічний парк „Софіївка”, Національний науково-природничий музей, Національний музей народної архітектури та побуту України, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В.Стефаника, Національний центр «Мала академія наук України» МОН та НАН України.

До структури НАН України входять також організації дослідно-виробничої бази (дослідні підприємства, конструкторсько-технологічні організації, обчислювальні центри). Всього на цей час в НАН України діють 170 наукових установ та 47 організацій дослідно-виробничої бази.

Співробітництво з освітніми установами. В 2010 році укладено понад 200 договорів з вищими навчальними закладами про співробітництво, проходження виробничої та переддипломної практики студентів тощо. Розроблялося більше 300 спільних наукових проектів. Функціонувало близько 230 спільних з освітянами науково-навчальних структур (комплексів, центрів, лабораторій, філій кафедр тощо), які широко використовують потенціал НАН України для підготовки кваліфікованих фахівців для потреб вищої школи та НАН України. Впродовж останніх років щорічно 1800-1900 науковців НАН України викладають у вузах, з них кожний восьмий - академік та член-кореспондент НАН України. У 2010 році близько 90 науково-педагогічних працівників захистили у спеціалізованих радах наукових установ НАН України дисертаційні роботи на здобуття вченого ступеня доктора наук та понад 300 – кандидата наук. Майже 2000 студентів виконували дипломні роботи під керівництвом провідних вчених НАН України; побачили світ близько 100 монографій, підготовлених у творчій співпраці з освітянами.

Впровадження наукових розробок, розвиток інноваційної інфраструктури. Науковими установами НАН України щороку впроваджується в різні галузі економіки України близько 1700 новітніх розробок, серед яких передові технології, у тому числі інформаційні, машини, устаткування, матеріали, автоматизовані комплекси і системи, програмні продукти, бази даних і бази знань, сорти рослин, методичні рекомендації та методики, стандарти.

Велика увага приділяється забезпеченню більш ефективної діяльності технологічних парків, що створені в Україні, в тому числі за участю провідних інститутів Академії, розгляду та затвердженню напрямів інноваційної діяльності існуючих технопарків, науково-технологічній експертизі їх інноваційних проектів.

В 2010 році установами Академії укладено 48 ліцензійних угод і контрактів в Україні й за кордоном, отримано 742 патенти на винаходи і корисні моделі. Успішно виконано 58 науково-технічних інноваційних проектів, які були відібрані за конкурсом на початку року.

Видавнича діяльність. У структурі Академії працюють два видавництва: Державне підприємство "Науково-виробниче підприємство "Видавництво "Наукова думка" НАН України" і Видавничий дім "Академперіодика" НАН України, які

протягом 2010 року випустили 54 та 12 назв наукових монографій відповідно. ВД "Академперіодика" НАН України також здійснив випуск 140 чисел 23 видань за Програмою підтримки журналів Національної академії наук України.

Протягом 2010 р. установами НАН України видано 871 назву наукових книг, загальним обсягом майже 18 тисяч обліково-видавничих аркушів. З них 654 монографії та 217 збірників наукових праць. Навчальної, довідкової та науково-популярної літератури випущено 379 назв.

Закордонними видавцями (Springer, Nova Science Publishers, Cambridge University Press, Lambert Academic Publishing та ін.) випущено 55 назв наукових монографій вчених Академії. Це – найвищий показник за останні 15 років.

Поточні праці науковців у 2010 році було опубліковано у 86 наукових журналах НАН України та 41 збірнику НАН України, у періодичних і серійних книжкових виданнях установ НАН України, кількість яких близько 100. З наукових журналів НАН України 19 перекладали і видавали англійською зарубіжні видавці, ще 7 журналів англійською мовою в Україні видають академічні наукові установи власними силами.

Міжнародне співробітництво. Міжнародне співробітництво здійснюється в рамках чинних угод, укладених НАН України з академіями, державними установами, науковими організаціями, освітніми закладами, фірмами та промисловими компаніями близько 50 країн світу. До існуючих угод про співробітництво у 2010 році додалися 4 нові: Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво в галузі науки і техніки між НАН України і Казахською національною академією природничих наук; Угода про співробітництво між НАН України та РНЦ «Курчатівський інститут»; Угода про співробітництво між Університетом Кордобі (Королівство Іспанія) та НАН України; Угода про співробітництво НАН України та Академією наук провінції Хейлунцзян КНР. Загальна кількість угод становить 113. Кількість прямих угод установ НАН України з іноземними партнерами у 2010 році досягла 827.

У звітному році поглиблювалось співробітництво установ НАН України з організаціями академій наук Центральної та Східної Європи. Були узгоджені переліки спільних проектів на 2011 – 2013 роки, що будуть виконуватися в рамках угод зі Словацькою академією наук та Академією наук Чеської Республіки, оновлені протоколи щодо міжакадемічних угод з Польською та Чорногорською академіями мистецтв і наук. Загальна кількість спільних науково-дослідних проектів НАН України в рамках існуючих міжакадемічних угод з країнами Східної Європи у 2010 році сягнула 144. Загалом, в рамках двостороннього співробітництва виконуються спільні з іноземними організаціями дослідження за більш, ніж 1000 науковими темами, з яких у 2010 році розпочато 293.

НАН України бере активну участь у діяльності біля 40 міжнародних організацій, зокрема Міжнародної асоціації академій наук (МААН), Міжнародного комітету з космічних досліджень (COSPAR), Європейської наукової асоціації геофізичних досліджень (EISCAT), Європейської організації ядерних досліджень (CERN), Лабораторії сильних магнітних полів і низьких температур, Виконавчій раді Міжурядової океанографічної комісії ЮНЕСКО, Міжнародного союзу академій гуманітарних та соціальних наук (IUA) тощо.

Науковому співробітництву сприяє активний обмін вченими: в 2010 році понад 2,9 тисяч іноземних фахівців відвідали установи Академії та взяли участь у заходах, організованих НАН України; близько 2,9 тисячі вчених НАН України виїздили за кордон для проведення спільних досліджень, стажування, участі в міжнародних форумах та виставках.

На замовлення зарубіжних підприємств, компаній та фірм установами НАН України в 2010 році здійснювалось 295 контрактів на виконання науково-дослідних робіт, розробки та трансферу технологій, науково-технологічних послуг. Загальні обсяги реалізації наукової продукції зросли майже на 10%. Серед замовників – відомі корпорації, компанії, концерни. Зокрема “International Atomic Energy Agency” (Австрія), “BCH Research LLP” (Велика Британія), “HEWLETT-Packard International B.V.”, “SCIONIX HOLLAND B.V.” (Королівство Нідерланди), “Samsung Electronics Co., LTD” (Корея), “Meteorologische Messtechnik GmbH”, “Folgat AG” (Німеччина), “Sodern” (Франція), “Rubicon Technology, Inc.” (США), “Mitsubishi Corporation”, “NIPPON Steel Corporation” (Японія) тощо.

Кадрове забезпечення. Загальна кількість працюючих в НАН України за станом на 01.01.2011 складала 42426 чол., в тому числі 19861 науковий працівник. Серед них 2632 доктори наук та 8231 кандидат наук. Середній вік наукових працівників становив 51,4 року, докторів наук – 62,8 року, кандидатів наук - 49,7 року.

Персональний склад. За станом на 01.01.2011 до складу НАН України входять 198 дійсних членів (академіків), 364 члена-кореспондента та 121 іноземний член.